

Dalminé Kiss Gabriella

A munkatársadalom válsága és a fiatalok életesélyei

A munka modernitásbeli diskurzusának feladása, a munkáról való gondolkodásunk módosulása olyan következményekkel jár, amelyek a reális jövőbeli perspektívák és életesélyek jelentős módosulásait eredményezhetnek, különösen a fiatal nemzedékek esetében.

Az eddig domináns paradigmától való elfordulás már régóta sok vonatkozásban megfigyelhető és elméletileg is tárgyalt, de értelmezési keretként mégis megmarad – éppen a jövőbeli perspektívák és életesélyek vonatkozásában – számos fontos jelenségnek, például a „ritkaságértéke” miatt is magasra értékelt munkának, vagy hiánynak: a munkanélküliségnek. Ennek olyan öncsaló következményei lehetnek, hogy a kutatók és a gyakorlati szakemberek nem a reális jövőbeli perspektívákkal és esélyekkel számolnak, és nem keresik a hagyományos gondolkodástól eltérő megoldásokat.

Ha komolyan számolunk a munkatársadalom krízisével, a munka mennyiségének és értékének csökkenésével, akkor a megoldáskereső stratégiákban nem lehet csak és mindenáron a munkahelyteremtés különböző lehetőségeire koncentrálni. Szükséges tehát, hogy új megközelítés keretében gondoljuk végig a dolgainkat, hosszú távon is perspektivikus megoldásokat keressünk. Mindez nem jelenti a jelenlegi súlyos társadalmi és egyéni problémák szociálisan érzéketlen és felelőtlen figyelmen kívül hagyását, sőt, éppen ezeknek tudata inspirálhat radikálisabb továbbgondolásokra.

Mennyiben ifjúsági probléma ez? Egyrészt a fiatalok jobban érintettek a jövő perspektíváiban, másrészt – sokkal inkább mint az előző nemzedékek – „posztmaterális értékrenddel” bírnak, így ennek a generációnak már más a munkához (élethez) való viszonya. Ez egyszerre súlyosbítja a helyzetet, mert felveti a munka sokrétű funkciójának újakkal való pótlásának nehéz feladatát, másrészt könnyíti, hiszen már nem „munkára szocializált” nemzedékről van szó. Az értelmes „kulturális mód” nélkül maradt fiataloknál nem alakul ki a „felszabadult idő” értelmes eltöltésének szokása, mert olyan kulturális térbe kerülnek, amely sem munkára, sem munkanélküliségre, azaz a megnövekedett szabadidő tartalmas eltöltésére nem szocializál. Ez egy anomikus állapotot idéz elő.

Kérdés: a munkaparadigmát felváltó új modellek (pl. tanuló-társadalom, tevékenység-társadalom, szabadidő-társadalom stb.) hogyan érintik a fiatalok perspektíváit, csökkentik-e vagy növelik e „kettészakadt társadalom”, „kettészakadt generációjának” esélyeit, a marginalizálódó fiatalok kiszorulását a munka, a politika, az oktatás, a kultúra világából?